

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Godlycke Kracht Van De Goede Wercken Ghegront Op Het Waere Gheloof

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

Eerste Capittel. Verscheyden Bemerckinghen om dit Tractaet wel te
verstaen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71472)

5
loochenen / moeten wy nu ondersoeken wat
kracht dat de goede wercken eyghentlijk heb-
ben.

EERSTE CAPITTEL.

Verscheyden Bemerekinghen om dit Tractaet
wel te verstaen.

EERSTE BEMERCKINGHE.

TIs seker dat het geloof sonder de wercken doot
is, ende niemant kan saligh maken.

Dit seght met klaere woorden den H. Jacobus Ap-
postel in synen Brief Cap. 2. V. 14. ende V. 17. Het
geloof, seyt hy / indien het de wercken niet en heeft, is
doot. **Wederom:** Indien yemant seght dat hy 't gheloo-
ve heeft, ende de wercken niet en heeft, kan dat gheloo-
ve hem saligh maken?

Deze woorden sijn veel te duppeltijck als dat se
van Partije konnen gheloochent worden / daerom
stemt se den Dordrechtschen Bijbel ons toe Num. 46.
met dese woorden: Het ghelooft sonder de wer-
cken en heeft gheene nuttigheydt tot de rech'veerdighma-
kinghe, noch gheene kracht om saligh te maeken; niet
meer als een doot lichaem sonder siele kracht heeft om ee-
nighe werckinghen des levens voort te brenghen. Hier
bekent dan Partye dat de goede wercken de siele
van het gheloof sijn/verbolghens dat het niet nut
en kan sijn tot de salighejdt sonder de wercken.

TWEEDE BEMERCKINGHE.

TIs oock seker / dat / ghelijck het gheloof nie-
mant kan saligh maken sonder de wercken, alsoo
oock de wercken niet nut en konnen sijn tot de sa-
lighejdt sonder 't gheloof.

Dit seght den H. Paulus updruckelijck Hebr. 11.
v. 6. Sonder 't ghelooft, seyt hy / is 't onmoghelijck
Gods

Godt te behaghen. Maer de wercken der ghene die Godt niet en behagghen/en zijn niet outfaenbaer dooz Godt / ergo de wercken der ghene die sonder gheloof zijn en konnen niet baten tot de eeuwige saltgheyt.

Dit is oock het segghen van den H. Gregorius Nazianzenus *Orat. in S. lavacrum* : Het gheloove, seyt hy/ is doot sonder de wercken, ghelijck de wercken door zo sonder gheloove. Ende van den H. Hieronymus *in Cap. 5 ad Galat.* Ghelijck, seyt hy/ volghens het segghen van den H. Jacobus, het gheloove doot is sonder de wercken, alsoo worden oock de wercken, hoe goet dat se zijn, voer doot gherekent sonder gheloof.

Wijckt dan soo upt de Schrifstuerre/als upt dese *H. Daders* dat het gheloof ende wercken soo nootzakelijck van malkanderen hanghen/ dat het een sonder het ander uemant kan saltgh maken.

DERDE BEMERKINGHE.

Merck dat het wat anders is te leeren/dat de goede wercken nootzakelijck zijn tot het gheloof / en wat anders dat men dooz de goede wercken het eeuwigh leven verdienen magt. Het eerste leeren de ketterg/ het tweede de Catholijckg. De ketterg segghen dat ghelijck eenen goeden boom niet anders als goede vruchten kan voort brenghen/ alsoo een oprecht gheloofigh goede wercken nootzakelijck voort brenghet / niet dooz de welcke hy de rechtveerdighmakinge / ofte het eeuwigh leven verdient / maer alleen beroont dat hy het waer gheloof heeft. De Catholijcken ter contrarie leeren dat den mensche dooz de goede wercken/gherechtight wort in dit leven / ende dooz de selve verdient de eeuwigh saltgheyt.

VIERDE BEMERCKINGHE.

Mer men moet hier oock onderschept maken tusschen de eerste rechtveerdigh-makinghe / ende tusschen de tweede. De eerste is / soo wann er dat eenen ongheloobighen of godloosen sich door het ware gheloof / ende leetwesen oprechtelijck bekeert tot Godt. De tweede is / wanneer pemant die niet'er daet gheloobigh ende gerechtveerdigh is noch rechtveerdigher wordt. De eerste wordt gegeven door de hermhertigheyt Gods / ende niet uyt verdiensten / want den godloosen eer hy ghelooftde was in soo eenen staet dat hy door sijne wercken niet verdienen en kost: De tweede komt voort uyt de verdiensten van de goede wercken / maer gheen van heyden en kan verkreghen worden door de wercken sonder gheloof / om dat het gheloof get fondament van alle verdiensten is.

Deze twee rechtveerdighmakinghen worden klaer upghedrukt in de Schrifsture. De eerste van den H. Paulus *Ephes 2 v. 8.* daer den H. Apostel sprekende van de eerste bekeeringhe der Heydenen ende der Joden (ghelijck den Dordrechtischen Bijbel bekennt *Num. 22.*) seght dat sy saligh gheworden zijn uyt ghenade door het gheloof, ende niet uyt de wercken. Van de tweede rechtveerdighmakinghe spreckt den H. Joannes Apostel *Apoc. 22 V. 11.* segghende. Die rechtveerdigh is, dat hy noch gherechtveerdigh worde; ende die heyligh is, dat hy noch gheheyligh worde: niet ghelijck den Dordrechtischen Bijbel dit verkerdelijck opneemt / dat hy meer en meer sijne rechtveerdigheyt uyt de vruchten betoone, want den H. Joannes en vermaent hier niet een woort noch van vruchten, noch van betoonen, maer hy seght met klare woorden dat hy niet'er daet rechtveerdigher sou worden en heyligher die te voren rechtveerdigh en heyligh is: hoe dit gheschieden moet seght hy dadelijck daer-naer / se weten / door de goede wercken / want

want / seyt hy / siet / Christus sal komen met sijnen loon om een yghelick te verghelden ghelick sijn werck sal zijn: **Daer-naer** : Saligh sijn se die sijne gheboden onderhouden.

Hier spreken dese twee Apostelen klaer van twee verscheyden rechtbeerdigh-makinghen. Van de eerste seght den H. Paulus, dat se gheschiedt uyt ghenade niet uyt de wercken : Van de tweede seght den H. Ioannes dat se gheschiedt uyt soodantige wercken die loon verdienen / ende uyt het onderhouden van de gheboden, gheen van beyde nochtraus sonder ghe-loof / om dat het ghelick Paulus oock seght / onmoghelick is sonder gheloof aen Godt te behaeghen.

VYFDE BEMERCKINGHE.

Voor 't leste dient hier bemerckt dat de Theologanten onderscheyt maken tusschen verdiensten de condigno, ghelick, se spreken / ende tusschen verdiensten de congruo : De eerste spreken uyt de weerdigheyt van den persoon die goede wercken doet / want gheen werck en is verdienstigh de condigno ten sy dat den persoon zy in den staet vande hepligh-makende gratie / het welck sulck eenen uytneimende weerdigheyt is dat den H. Petrus 2. 1. seght / dat wy hier door deelachtigh worden van het Godlijck Wesen, uyt kracht van den weerdigheyt die wy krijgen door de heplighmakende gratie / sijn onse wercken weerdigh ofte vergemelijck verdienstigh van 't eeuwighe leven. Maar soo en gaet het niet met de verdiensten de congruo, want oock enen sondaer / die de hepligh-makende gratie niet en heeft / kan oock verdienen / doch niet uyt kracht van sijn weerdigheyt / maer uyt kracht van de daedelijcke ende hoven-natuerlijcke gratie die hem van Godt uyt ghenade ghegheben wordt / ofte wel uyt kracht van de samen-komende boven-natuerlijcke hope ende gheloof : Alsoo kan eenen sondaer verdienen met selmoessen te gheben by exempel / dat Godt hem leet wesen gheve van

9
sijne sonden/ende by sich bekeere/niet dat den ver-
soon sondaer sulcx weerdigh is / want
zijnde in den staet van doot sonde / ende verhol-
ghens herooft vande heyligh-makende gracie / is
enen byandt Godts die de gracie Godts niet en
verdient te hebben / ende niet recht van Godt aen-
hem kan gheueghert worden ; maer 't is de con-
gruo, dat is/het betacmt aen de barmhertighede
Godts/de sen of dien sondaer boort te helpen want
neer by de boozkomende ofte verwekkende gracie/
die Godt hem npt loutere ghenade gheeft / ghe-
lypcht/ ende niet de selbe wercht.

Deze bemerkinghen aldus bast ghestelt zijnde
tot merckere verklarunghe van de materie / kom-
me ick tot de materie self.

II. CAPITTEL.

Wordt ondersocht of de goede wercken eenighe
kracht hebben, ende waer door.

De goede wercken kunnen naemelijck in twee
soorten ghedeelt worden. De eerste die natuer-
lijk ofte sedelijck goet zijn / de tweede die boven na-
merlijck goet zijn.

Van de eerste spreekt den H. Paulus Rom. 2. v. 14.
De Heydenen, seyt hy/ die de wet niet en hebben, doen
natuerlijk die dinghen die de Wet aengaen, dat is te
segghen/ ghelijck de woorden luyden/de Heydenen
die gheen gheschreuen Wet en hebben / onderhou-
den nochtans de natuerlijke Wet die sy hebben
door het ingheben ende leeringhe van de natuere
in haere eyghen herten ende conscientie, ghelijck den
H. Paulus daer by voeght : Want indien sy hunne
Guders eeren/ niet door en slaen / gheen overspel
doen / niet en stelen / de behoefstige by-staen/ ael-
moessen gheben &c. sy doen dat / niet om dat se die
gheliefen hebben in de tafelen Moyfis, maer om dat
de natuerlijke reden hun leert. 'T ghene ghy aen u
selven